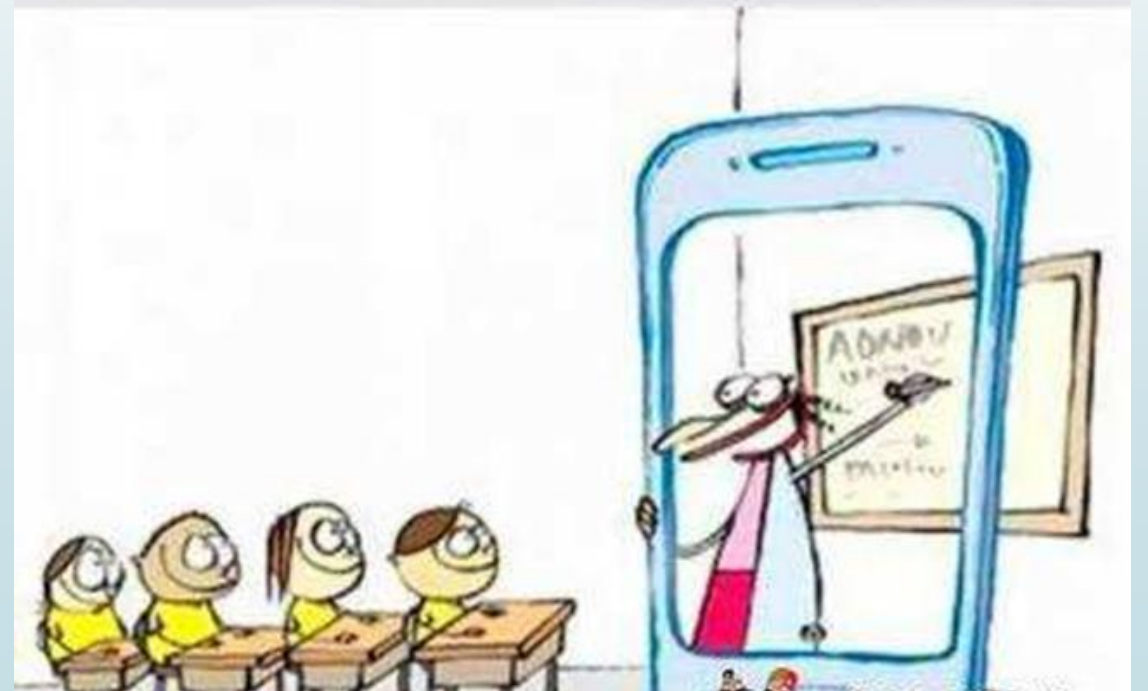
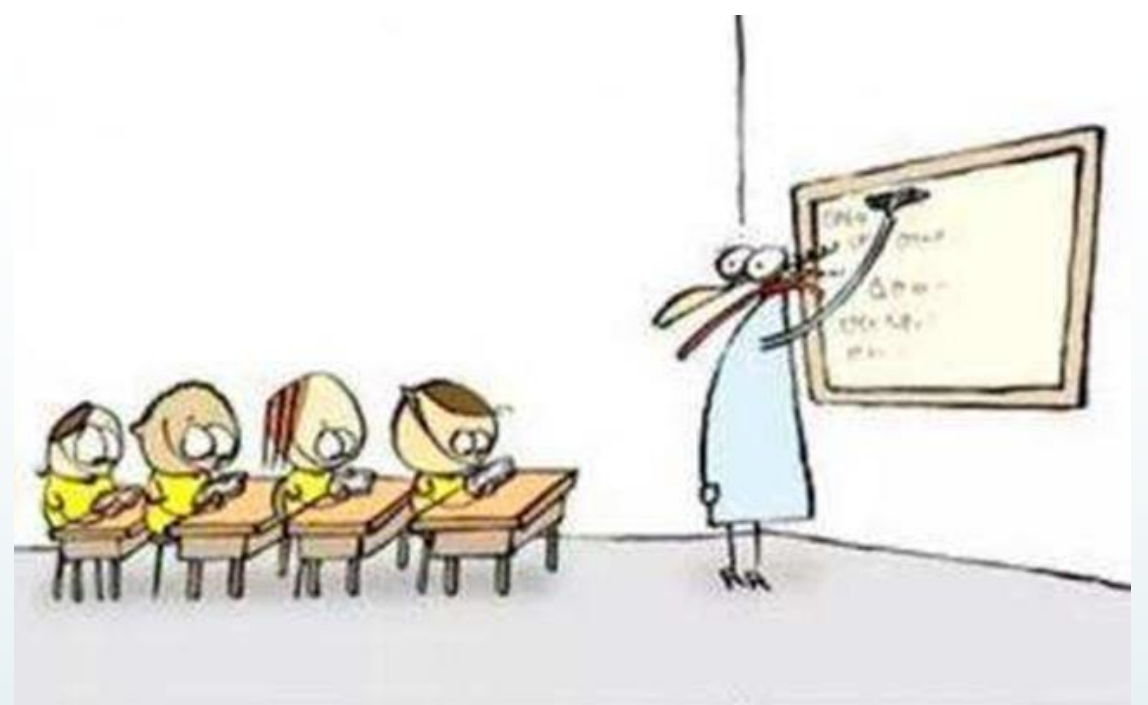

ДИТИНСТВО і ОСВІТА

Освіта - це система виховання і навчання особистості, спрямована на отримання сукупності знань вмінь, цінносних орієнтирів, компетенцій

Освіта та виховання у первісному суспільстві

- ▶ В епоху палеоліту-мезоліту ще були відсутні спеціальні форми виховання, і воно не відокремлювалося від спільного життя дітей і дорослих. У спільній діяльності з дорослими діти і підлітки спостерігали за поведінкою старших і, постійно наслідуючи їм, набували відповідні вміння.
- ▶ На пізніх етапах існування первісного суспільства ускладнення засобів виробництва визначило виокремлення діяльності з виховання дітей.
- ▶ *Ініціації* - обряди переходу юнаків і дівчат в категорію дорослих - стали історично першим громадським інститутом, що мали на меті навмисну організацію виховання і навчання.

Освіта в країнах Стародавнього сходу

► Поява виховання і освіти як особливих форм людської діяльності сходять до епохи найдавніших цивілізацій Близького та Далекого Сходу, становлення яких прийнято відносити до 3-го тисячоліття до н.е.

► Прабатьківщиною освіти стали країни Стародавнього Сходу (Вавилон, Єгипет, Китай, Індія та ін.).

► Отримали розвиток три основні типи школи:

- **жрецькі** – створювалися при храмах і готували служителів культу;

- **палацові** - призначалися для навчання еліти суспільства;

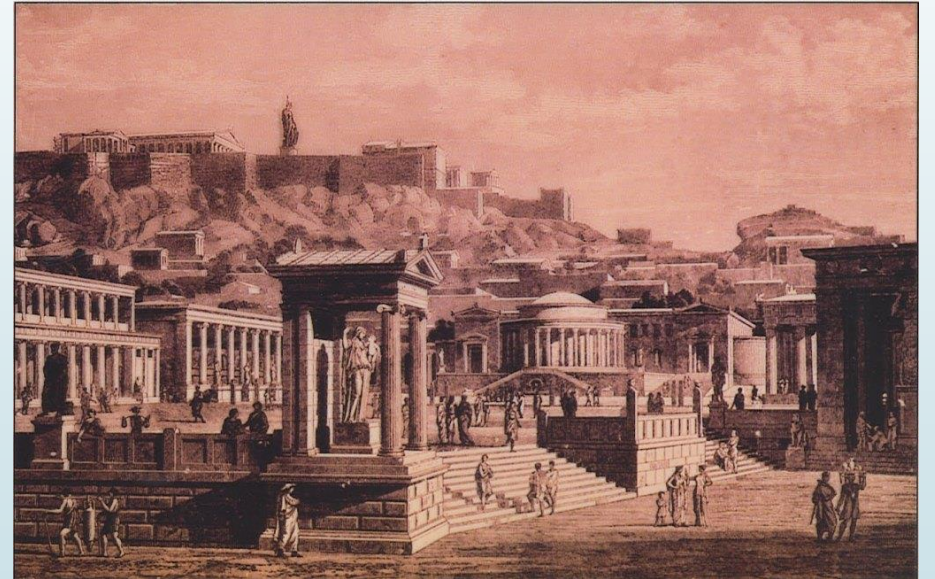
- **писців** - чиновників - були покликані задовольняти потреби адміністративно-господарського управління

Освіта та виховання дітей в Стародавній Греції.

Античне виховання носило яскраво виражений суспільний характер.

Античний місто-держава (поліс, цивитас) представляв собою колектив повноправних громадян - землевласників, що обирали міську владу. Поліс забезпечував економічний розвиток, але вимагав активної участі в суспільному та державному житті громадян

Два типи освіти в Стародавній Греції

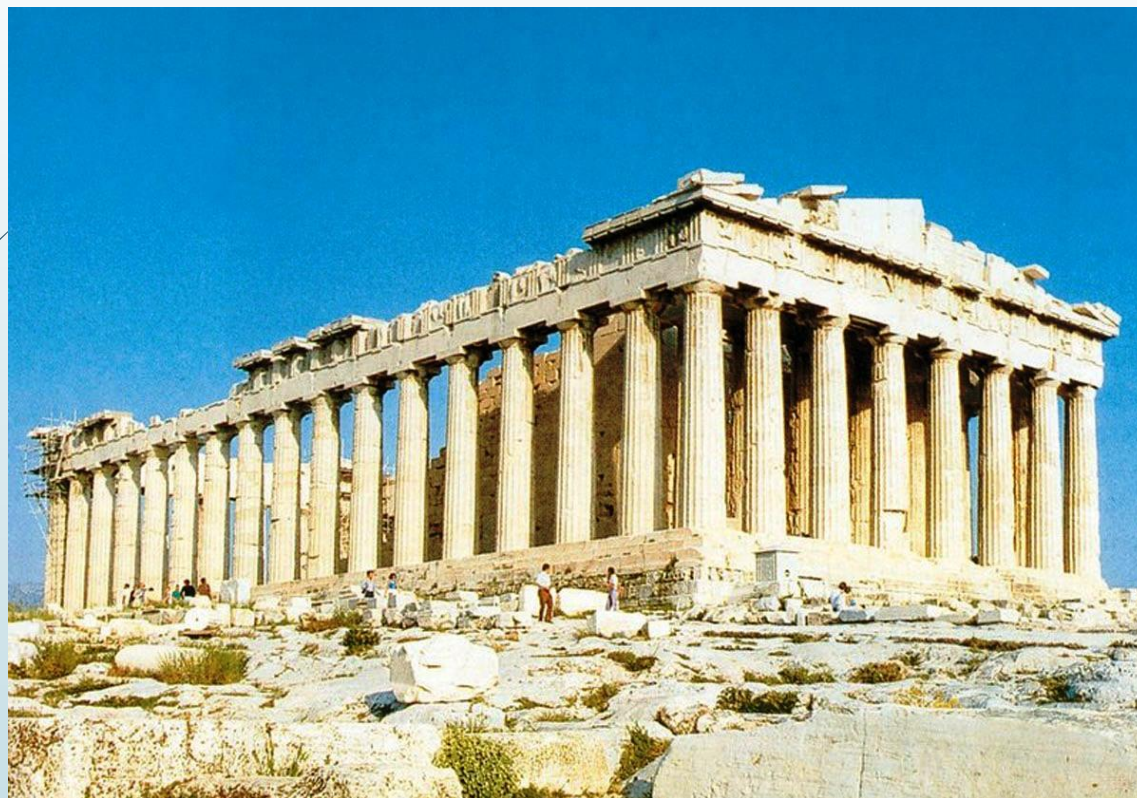
СПАРТА

- Починаючи з семи років, хлопчиків-спартіатів, які до цього часу жили вдома, віддавали в державні виховні заклади – *АГЕЛИ*, в яких вони перебували до 18 років під наглядом вихователів.
- Особлива увага зверталась на фізичне виховання: вихованців привчали зносити холод, спеку, голод, біль.
- Навчання грамоті обмежувалося самими елементарними навичками читання, письма.
- Розвинута була музично-поетична освіта, багато в чому спиралося на усну героїчну поезію

Значна увага приділялася фізичному
вихованню дівчат

Виховання в Афінах

Поняття «калокагатія»

Хлопчики 7-14 років навчалися у приватних школах граматистів і кіфаристів.

У школах граматистів вчили писати, читати, рахувати.

в школах кіфаристів (музики) учням, крім елементарної грамоти, надавали літературну освіту і естетичне виховання: вчили співати, грати на музичних інструментах, декламувати уривки з “Одісеї”, “Іліади” та інших художніх творі

Помпеї

Кількість написів на помпейських стінах свідчить про те, що грамотії, що їх надряпали, далі початкової шкіль не пішли, але в ній все-таки побували

Школи в Стародавньому Римі

- ▶ Школи в Стародавньому Римі були приватними, платними та переважно для хлопчиків, охоплюючи три рівні: початкову (7-11 років) з читання/письма, школу граматики (12-15 років) з літератури та школу риторів (від 15 років) для ораторського мистецтва. Навчання починалося на світанку, використовувалися вощені дощечки, а дисципліна була суворою.

Історичні умови розвитку освіти

► **Особливості «середньовічного дитинства»**

- Дитинство не виразно виокремлюється в періодах життя людини

Ф.Арьєс - Середньовіччя – цивілізація дорослих

Складна структура родини

- «Подвійна» природа дитини з точки зору церкви.

➤ **Особливості писемної культури**

- Європейський феодалізм довгий час функціонував доволі обмежено використовуючи писемність.

- Лише в епоху пізнього Середньовіччя відбувається широке розповсюдження писемності в державно-правовій та іншій сферах життя.

- Поширення латинської мови та «готичного письма».

uiaz uentura et p noia un
glor a uigñā ānus ⁊ sup oēs
qui ad bella pcederēt: q̄dragi
taginos milia sexcēn quinquā
ginta. De filijs uida p geneā
tiones ⁊ familias ac domos
cognationū suaz p nomīa
singulor a uicesimo āno et

Існування «лицарської освіти»

- ▶ Тренування вої на-лицаря починалося з 7 років і тривало не менше 8 років, потім він ставав пажем (детеск), далі зброєносцем (отрок) і сквайром або лицарем-башелером (гридь) і, нарешті, справжнім лицарем-банеретом (бо ярином)

► Середньовічне поняття «школа» застосовувалося до найширшого кола інституцій, в рамках яких здійснювалося навчання різного рівня і різної спеціалізації.

Провідні: монастирські, єпископські та церковно-приходські.

► **Найважливіші ознаки середньовічної освіти:**

Нерозуміння вихователями особливостей дитячої психіки, відсутність елементарних методичних знань у вчителів .

- підпорядкування світського знання цілям релігійної освіти
- Не існувало класів, інколи - лише поділ на найбільш загальні вікові групи.
- В школу вступали пізно, але «шкільний вік» був короткий
- Мова писемності - латина.

Шкільна освіта

У педагогіці раннього середньовіччя панував елемент авторитарності і посередність віруючої особистості. Багато ідеологи християнства відкрито демонстрували ворожість до ідеалів античного виховання, вимагаючи усунути з програми освіти греко-римську літературу. Вони вважали, що зразком виховання могло бути лише чернецтво

- ▶ З соціально-економічним розвитком, починаючи з XII ст., міста стають основним місцем зосередження освітніх інституцій
- ▶ Освіта полігала у засвоєнні наук двох рівнів: трівіума (діалектика, риторика, граматики) та квадрівіум (математика, геометрія і музика)

Колегіуми Нового часу.

- ▶ Поява колегіумів з пансіонів, лікарняних притулків
- ▶ Організація навчального процесу: спочатку не існувало класів, згодом (з 15 ст.) - учні поділялися на різні групи в одному приміщенні зі своїм вчителем.
- ▶ 16 ст. - класи зі своїм вчителем, але без зв'язку з віком школярів. Більша увага - на рівень знань.
- ▶ З 17 ст. - один клас – один рік.
- ▶ Існували відмінники: Шарль Перо, Рене Декарт.

► Класи рахувались у «зворотньому напрямку»

1591/92	ТРЕТІЙ КЛАС	12-13 РОКІВ
1592/93	ДРУГИЙ КЛАС	13-14 РОКІВ
1593/94	ПЕРШИЙ КЛАС	14-15 РОКІВ
1594/95	ПЕРШИЙ КЛАС	15-16 РОКІВ

Повсякдення та дисципліна в коледжах

- ▶ В коледжах існував окремий порядок прийняття нових учнів. Школяр мав сплатити вечерю для старших школярів та вчителів. Надалі йшла процедура посвяти

*Криспен де По.
Уход в школу*

Існувало два типи організації дисциплінування життя школярів

□ Корпоративний («школярський»)

- Адміністрація коледжу майже не втручалася в життя школярів
- Школярі коледжу – це перш за все члени школярської корпорації, які мають дотримуватися правил цієї корпорації
- Наявність сильних горизонтальних зв'язків, які посилювалися в умовах «колективного повсякдення».
- Стратифікація школярів за старшинством: «жовтороті» та «вакханти».
- «Жовтороті» забезпечували «вакхантів» через жебракування
- «Вакханти» брали на себе забезпечення безпеки молодших

школярів

- Існування «бродяжництва» серед школярів

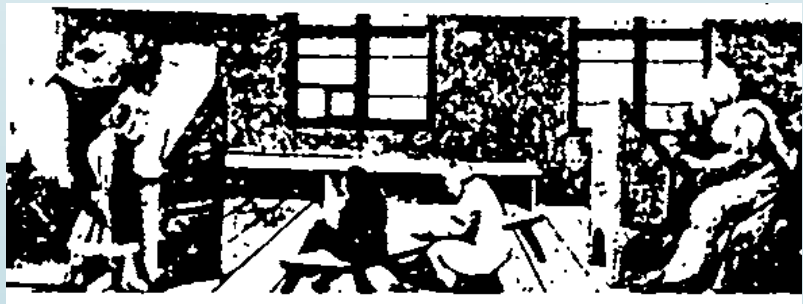
Клас каллиграфа

«Непослух» та девіантна поведінка школярів

► Можливість носіння зброї школярами сприяла виникненню конфліктів між ними та викладачами

«Стимулювання» насилля - наявність дуелей.

- ✓ Широке вживання школярами алкогольних напоїв
- ✓ «Зацікавленість» старших школярів жінками

*Г. Гольбейн Младший.
Из школьной жизни. Урок
для детей.
Музей в Базеле*

Загальні засади та особливості розвитку освіти 17-18 ст.

- Рух до загальної освіти як потреба в загальній грамотності.
- Поступовий перехід з латинської на національні мови.
- Посилення ролі держави в управлінні народної школою і навіть спроби деяких держав організувати загальне навчання.
- Ускладнення змісту освіти в школах.

Основні тенденції розвитку шкільної освіти кінця XVIII – XIX ст.

- ▶ В Західній Європі та США головною установою освіти стає навчальний заклад класичного типу. В Німеччині – міська (латинська школа), в Англії та США – граматична школа, у Франції – коледж.
- ▶ Відбувається поступово зростання кількості освічених людей.

В Англії на поч. XVIII ст. на 1712 жителів в середньому припадало лише 1 учень

Але: до кінця XVIII ст. 47% чоловіків і 26% жінок у Франції були грамотними

- ▶ В XIX ст. національні системи освіти на Заході склалися як системи дуалістичні, тобто без скільки-небудь органічних зв'язків між масовою початковою школою і досить вузькою мережею середніх навчальних закладів.
- ▶ Однак: мережа початкової освіти в країнах Заходу поступово розширювалася. Більш інтенсивно цей процес відбувався в Пруссії і США, повільніше – в Англії і Франції. До початку 1860-х рр. в США (штат Нью-Йорк) один учень початкової школи припадав на 3 жителів, в Пруссії – на 6 жителів, в Англії – на 8 жителів, у Франції – на 9 жителів.

Освіта в Наддніпрянщині

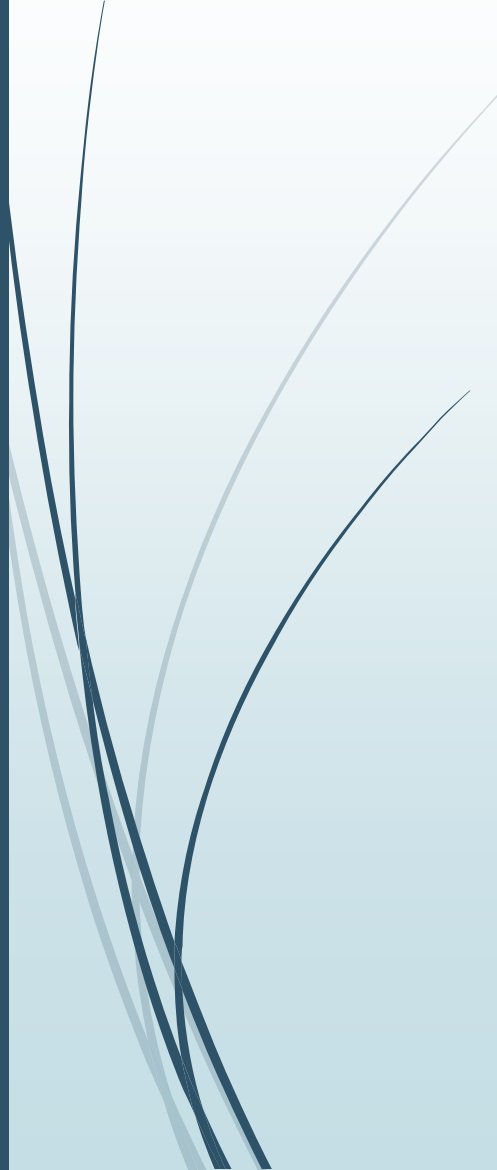
-
- Існування фрагментарної системи початкових навчальних закладів в Гетьманщині
 - В Російській імперії після реформ в системі освіти формується система, за якою існували дві основні ланки: початкова та середня
 - До початкової відносилися елементарні школи всіх відомств (церковнопарафіяльні, міністерські, земські),
 - До середньої: гімназії та реальні училища

И. Хадулинъ

Первоклассникъ.

РОЗВИТОК ЖІНОЧОЇ ОСВІТИ

M. Lechtchinsky

HARKOFF.

-
- Формування інститутів «благородних» дівчат. На початку ХІХ ст. - у Харкові, Полтаві, Одесі та Києві.
 - 1860- створення жіночої гімназії в Києві за ініціативи Івана Фундуклея.
 - 1860-1870-ті масове створення жіночих гімназій.

Жіночі гімназії складались з підготовчого, семи основних та восьмого педагогічного класів. Перші три роки навчання складали прогімназію. Після закінчення 7-ми класів видавався атестат вчительки початкових класів, а після восьмого - домашньої вчительки. Закінчення 8-ми класів гімназії давало можливість вступу на Вищі жіночі курси (аналог університетів)

Г. Александровскъ

Александровская Женская гимназія

В. Берманъ

АЛЕКСАНДРОВСКЪ

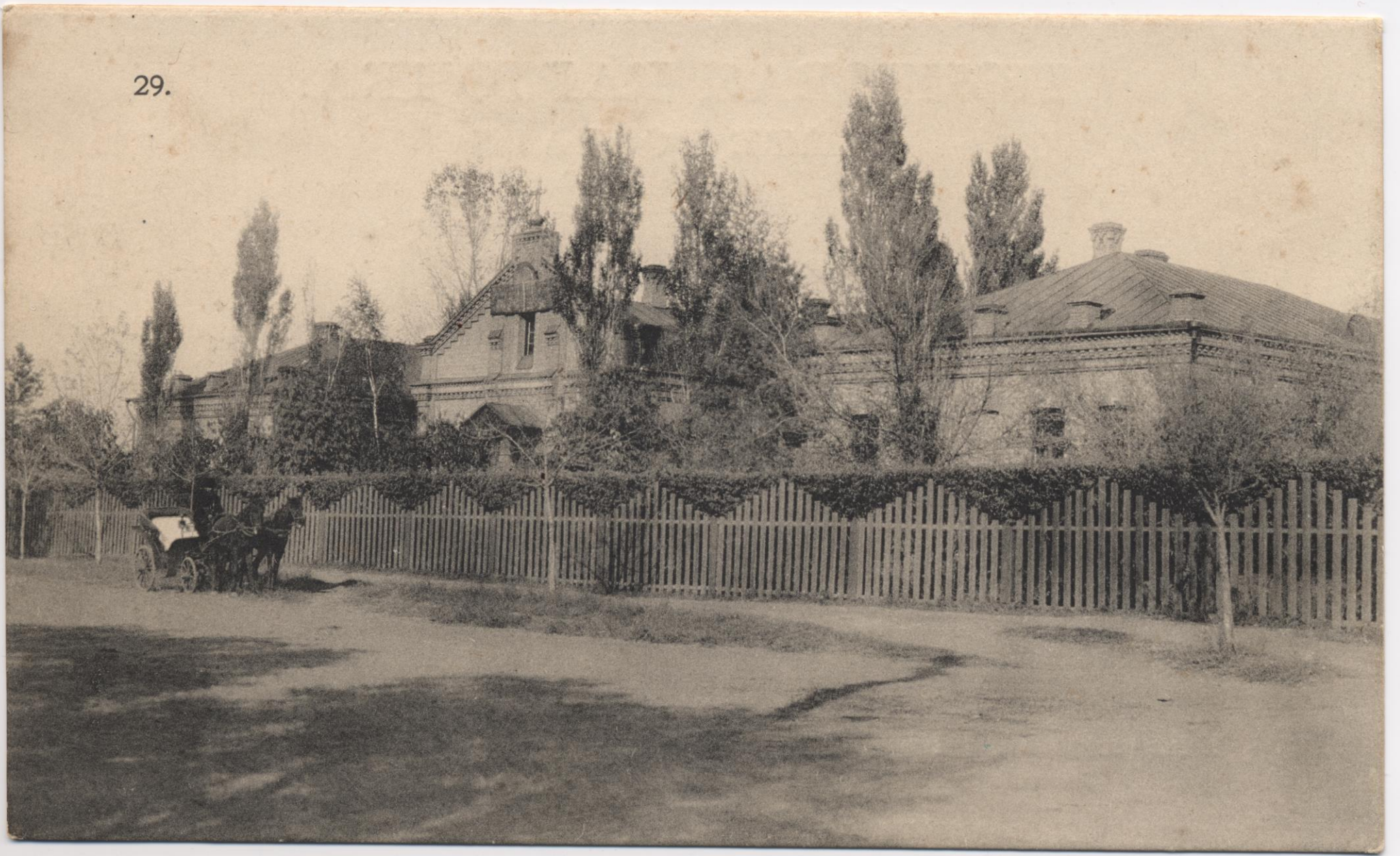

1912

С. В. Новоросенко

АЛЕКСАНДРОВСКЪ
ТУРГЕНЕВСКАЯ 30

29.

Освіта ХХ ст.

Освіта 1920-1930-х рр. України та СРСР

► Формування політичної складової освіти

Дитина розглядалася як об'єкт комуністичного виховання, і держава намагалась закріпити в ній саме ті якості, які випливали з офіційної ідеології.

*Дитина уявлялась як своєрідне поле битви між силами добра і зла – більшовиків та їх класових ворогів. З одного боку, дитина, з точки зору політичних переконань, сприймалась як певна *tabula rasa*, яка не має власного досвіду класової боротьби, сформованої психіки, і є «вдячним матеріалом» для «правильного» комуністичного виховання. При цьому діти можуть підпадати під негативний вплив оточення.*

Родина розглядалась як «фортеця» всіляких релігійних забобонів та джерело відверто ворожих впливів на дитину

Незабаром після жовтня 1917 р почалося руйнування існуючої системи освіти.

На 1 січня 1915 р. в Україні діяло 21 104 початкові школи. У них навчалося понад 1,5 млн учнів; 57,4% шкіл було підпорядковано Міністерству народної освіти, 42,1% – церковному відомству, 38,9% від загальної кількості усіх початкових шкіл становили земські школи.

- Знищувалися колишні структури шкільного управління, закривалися приватні навчальні заклади, було заборонено викладання стародавніх мов і релігії.
- Шкільні будівлі частково були непридатними для навчання
- Підручники коштували дорого.
- Для учнів не вистачало паперу, чорнила, спостерігався відхід вчителів зі шкіл.

Реформи структури освіти 1920-х рр.

- ▶ • дитячі садки-ясла,
- ▶ • школи двох концернів.
- ▶ • школи фабрично-заводського учнівства (ФЗУ) (на базі початкової школи) готували кваліфікованих робітників,
- ▶ • дитячі будинки для безпритульних,
- ▶ • професійні технікуми,
- ▶ • ВНЗ

Навчальні дисципліни	V гр. кількість годин	VI гр. кількість годин	VII гр. кількість годин
Суспільствознавство та географія	5(3/2)	5(3/2)	5(3/2)
Українська мова та література	4	4	4
Російська мова та література	2	2	2
Німецька мова та література	2	5	2
Природознавство	5	2	5
Математика	4	4	4
Креслення та малювання	2	2	2
Фізкультура	2	2	2
Співи	1	1	1
Громадсько-корисна робота школи	3	3	3
Робота в майстернях	3	3	3
Разом тижневих годин	33	33	33

Навчальні дисципліни	V гр., кількість годин	VI гр., кількість годин	VII гр., кількість годин
Суспільствознавство та географія	5(3/2)	5(3/2)	5(3/2)
Українська мова та література	4	4	4
Російська мова та література	2	2	2
Німецька мова та література	2	2	2
Природознавство	5	5	5
Математика	4	4	4
Креслення та малювання	1	1	1
Сільське господарство	2	2	2
Фізкультура	2	2	2
Співи	1	1	1
Громадсько-корисна робота школи	3	3	3
Робота в майстернях	2	2	2
Разом тижневих годин	33	33	33

У 1930-ті роки в СРСР була проведена радикальна реорганізація системи ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

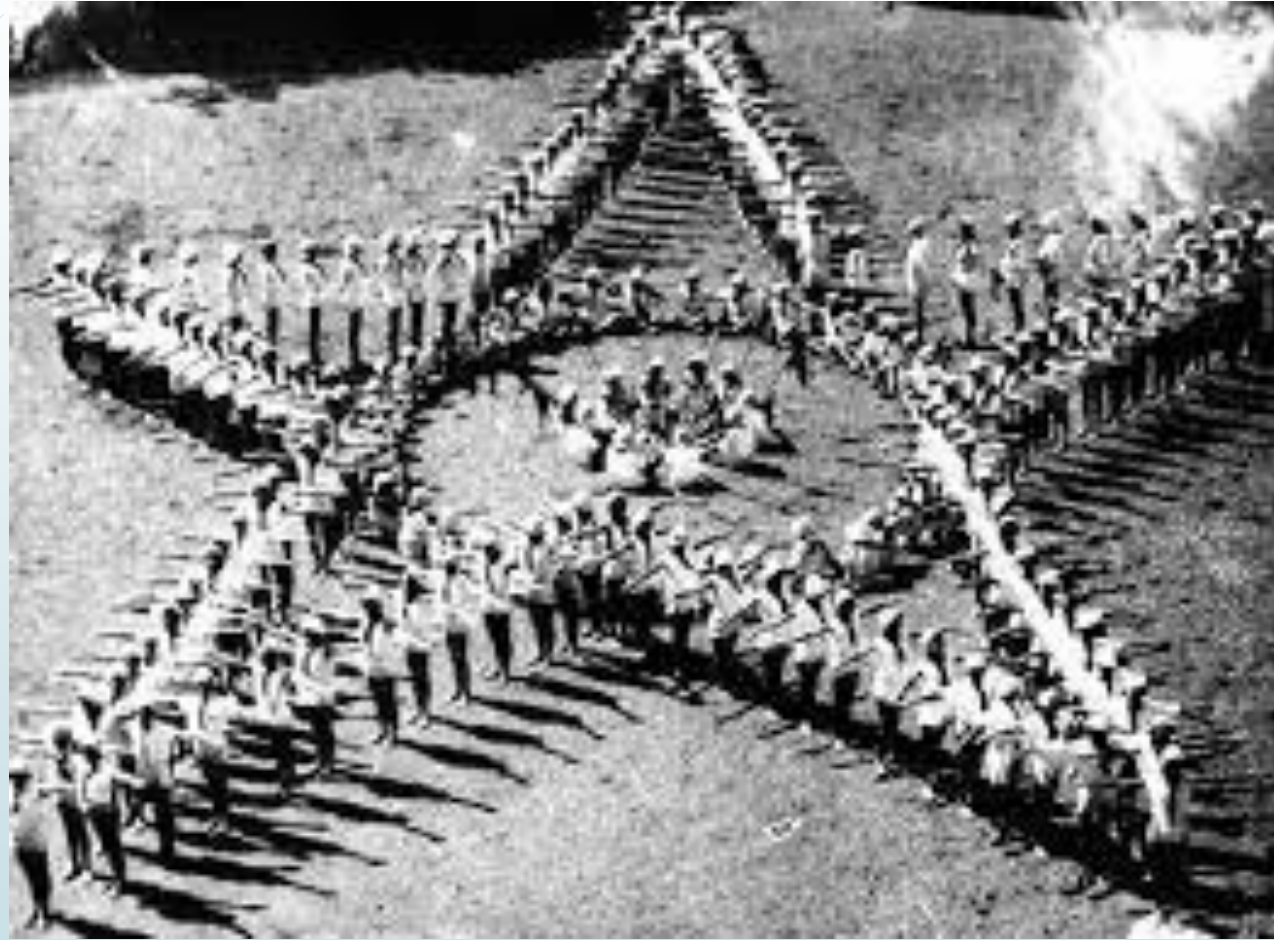
- 25 липня 1930 р. Прийнято постанову “Про загальне обов’язкове початкове навчання”

Сформовано нову структуру школи

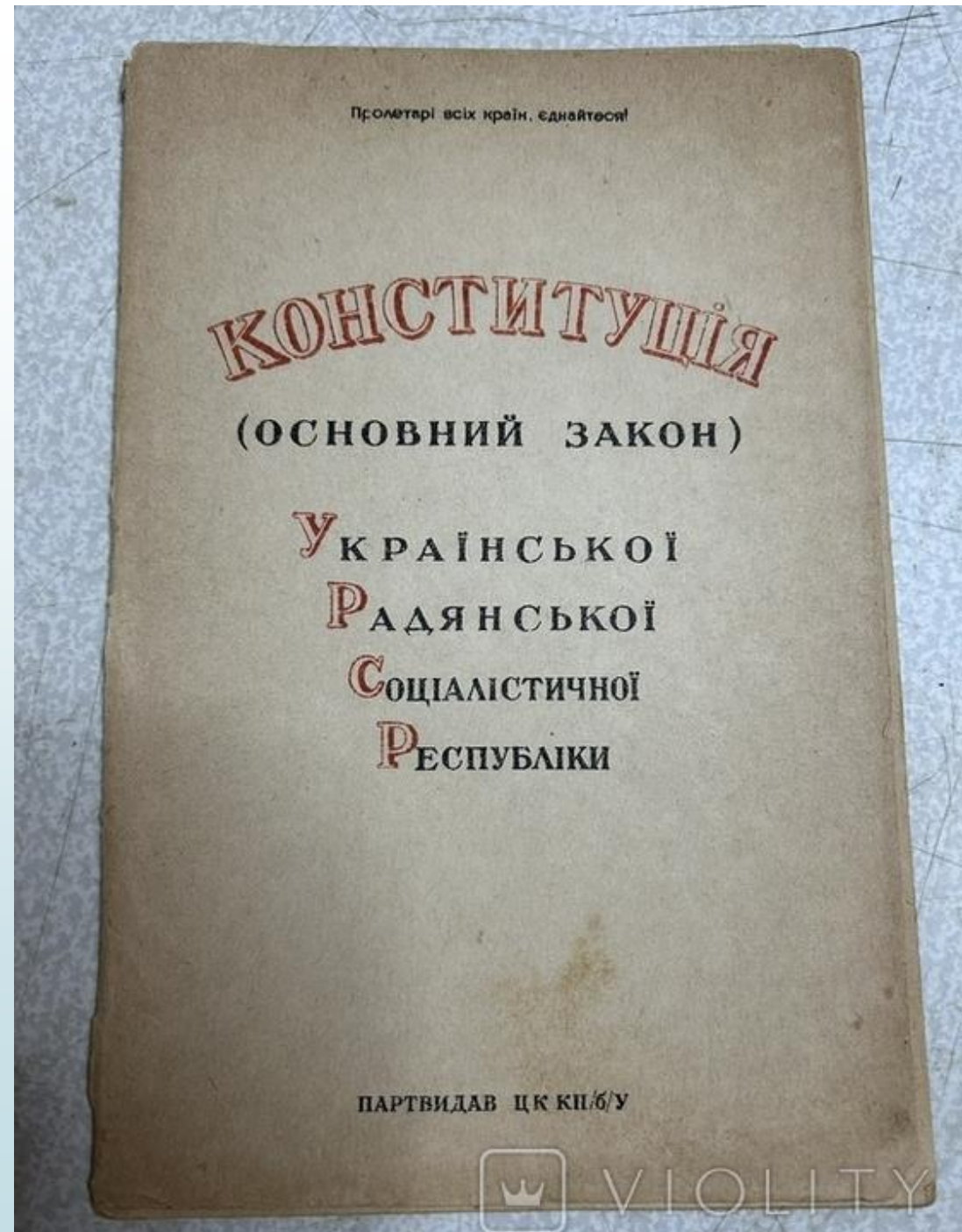
- початкова школа (1-4 кл.),
- неповна середня школа (5-7 кл.),
- повна середня школа (8-10 кл.)

Зміна дискурсів

- ▶ Безкоштовна дитяча праця була важливим елементом соціалістичних перетворень, насамперед на селі в першій половині 1930-х рр. Використовуючи дитячий, ентузіазм владі вдалось вирішити багато проблем колгоспного будівництва.
- ▶ У 1930-х поступово тема фізичної праці дітей починає зникати з медіа-простору. Держава вже мала можливість відмовитись від використання дитячої робочої сили. Певним сигналом до цього переходу можна вважати відоме висловлювання Сталіна про те, що «жити стало веселіше».
- ▶ Одним з останніх медіасюжетів, що закликали дітей республіки виходити на поля і працювати разом із дорослими, уславляючи цей вид діяльності, була кампанія навколо нагородження за ударну роботу в полі Мамлакрат Нахангової, узбецької піонерки, котру за збирання бавовни у 1936 р. преміювали золотим годинником і путівкою до Артеку.

- Після прийняття Конституції 1936 р. виробничий аспект дитячої діяльності практично зникає. З цього часу підкреслення різниці між країнами капіталу, де діти «з 6 років тяжко працюють в нелюдських умовах на сірчанних або вугільних копальнях, як кроти, не бачачи ніяких радощів» і «щасли вим дитинством в нашій країні», де «дитяча праця заборонена», оскільки «діти — гордість і щастя нашої країни і предмет піклування соціалістичної батьківщини» стало транслюватися ще з більшою нав'язливістю

ОРГАНІЗАЦІЯ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст.

- Пріоритетом шкільної політики в 1945-1950 рр. стало загальне початкове й семирічне навчання. Протягом 1945-1950 рр. кількість учнів 5-8-х класів зросла більш ніж в два рази.
- Наступним кроком в зміні організації шкільного навчання був перехід на загальне восьмирічне навчання.

Певні зміни у сприйнятті навчання як основного виду діяльності дитини шкільного віку відбулися в другій половині 1930-х рр. Матеріали преси наповнюються сюжетами і фоторепортажами, присвяченими підліткам, що вивчають шкільні предмети, проводять фізичні або хімічні досліди в лабораторіях. Дітей закликають вивчати географію, культуру народів СРСР.

- З 1934 р. у республіці набуває розповсюдження рух «Юних дослідників Арктики», започаткований відомим українським дитячим письменником М.Трублаїні. За його ініціативою перший такий клуб було засновано у Харкові.
- У 1935 р. відбулась перша полярна піонерська експедиція до Кольського півострова, звіт про яку надрукував дитячий журнал «Піонерія»

**ПИОНЕР БЕЗ ЛИШНИХ СЛОВ
МАЛЫШУ ПОМОЧЬ ГОТОВ!**

22 Четвер

Мат. 700,102 (12) 3 4
 Рус яз. 4 6 6 12
 Укр. м. 70 10 18
 Природ. 9 (10, 11)
 Деревья дверь поем звонка

4 27

23 П'ятниця

Мат. 704,100
 Ученье 21,22 с 2 3 2 4 8
 Укр. яз. 11/2 821
 Природ.
 Англіяз.

24 Субота

Мат.
 Ф-ра
 Рус яз. 41
 Ученье

7

4 КМ.

Підпис класного керівника _____
 Підпис батьків _____
 На уроках воєни

СУЧАСНІ СИСТЕМИ ОСВІТИ: УСПІШНІСТЬ

- PISA — Program for International Student Assessment (Програма міжнародного оцінювання учнів). Її мета — визначити тенденції в результатах різних освітніх програм та чинники, що впливають на навчальні досягнення учнів.
- Програму PISA започаткувала Організація економічного співробітництва та розвитку в 1997 році, а перше дослідження провели 2000 року.
- У тестуванні PISA беруть участь школярі від 15 років. Саме в цьому віці підлітки майже всіх країн світу закінчують обов'язковий цикл навчання у школі.

Тести PISA оцінюють три компетентності:

- читацька — уміння і старанність до читання, розуміння та інтерпретація текстів;
- математична — вміння використовувати знання з математики в життєвих ситуаціях;
- природнича — здатність до використання знань із природничих наук.

Дослідження PISA проводять кожні три роки і щоразу обирають провідну галузь. У 2018 році це було читання, тобто всі тестові зошити мали завдання з читання. Провідною галуззю PISA 2021 була математика

PISA: УСПІШНІСТЬ УКРАЇНИ 2022 Р.

- PISA-2022 вказала не лише на нижчий, ніж у середньому по країнах ОЕСР, рівень сформованості математичної, читацької та природничо-наукової грамотності українського учнівства, а й на масштаби навчальних втрат порівняно з 2018 р.
- За стандартами PISA, вони еквівалентні пів року навчання з природничо-наукових дисциплін, одному року навчання з математики та двом рокам – із читання.
- PISA-2022 підтвердила наявність значних гендерних розривів у галузі читання та математики серед українського учнівства. У читанні хлопці відстають від дівчат на понад рік навчання, але випереджають їх на 10 балів з математики
- Результати PISA засвідчують, що успішність учнів значною мірою залежить від їхнього соціально-економічного статусу. Учні з високим соціально-економічним статусом мають вищі результати з математичної, читацької та природничо-наукової галузей PISA, порівняно з учнями з низьким соціально-економічним статусом.
- При цьому учні з нижчим соціально-економічним статусом найчастіше навчаються в Україні у звичайних школах або професійно-технічних закладах освіти й проживають у невеликих містах, селищах або селах, а з вищим — навчаються в ліцеях, гімназіях і спеціалізованих школах і проживають у великих містах.

Сінгапур

- Досконала освітня система в Сінгапурі — це результат цілеспрямованого рішення зробити освіту фундаментом розвиненої економіки. Освіта стала двигуном економічного зростання.

- Після здобуття незалежності освітню систему розширили, щоб забезпечити базову освіту для робітників в економіці, яка намагалася привабити закордонних виробників.

- Створили єдину систему освіти, почали масово наймати на роботу вчителів, збудували школи, надрукували підручники. Упродовж десятиліття всі діти отримали початкову освіту. До 1970-х років Сінгапур надав усім громадянам доступ до середньої освіти. Проте вона була не дуже якісна.

Наприкінці 1970-х країна спробувала перейти від низькооплачуваної економіки з низьким рівнем кваліфікації робітників до економіки з висококваліфікованою робочою силою, яка приваблювала міжнародні високотехнологічні компанії.

У 2010 році на освіту спрямували 20% бюджету — більше витратили тільки на оборону.

- ! Країна розробила процес відбору й підготовки кваліфікованого персоналу, Великий акцент зроблено на професійний розвиток, щоб учителі постійно вдосконалювали свої навички.

Вчителі мають право на **сто годин професійного розвитку на рік**, адже система передбачає, що розумні амбітні фахівці не захочуть стояти на одному місці. Строго контрольована, централізована система високо цінує послідовність. Усі вчителі проходять навчання в одному й тому ж закладі, щоб кожен учитель вийшов з однієї й тієї ж «виробничої лінії» за одним і тим же стандартом. Учителів розподіляють між школами так, щоб кожна мала однакову частку найкращих фахівців..

Естонія

За результатами PISA 2015 року, Естонія увійшла в десятку країн, які показали найбільші успіхи з математики, природничих наук і читання. За показниками з математики й природничих наук ця невелика балтійська держава випередила Фінляндію.

- В Естонії соціально-економічний статус значно менше впливає на успішність у школі, ніж у більшості інших держав. З цього погляду Естонія схожа скоріше на Канаду, Гонконг і Норвегію, ніж на Австрію, Францію чи Німеччину, де існує набагато тісніший зв'язок між соціально-економічним статусом та успіхами учнів.
- Рівним є й доступ до дошкільної освіти, яка переходить у шкільну. Обов'язкове навчання починається аж із семи років, але більшість три- і чотирирічних дітей відвідують державні дитсадки.
- Естонія децентралізувала шкільну систему, надавши школам ширшу автономію і право ухвалювати рішення щодо навчальної програми, бюджету, а також відбору та звільнення вчителів. Сім'ї мають право вибирати школу для своїх дітей, тобто школи конкурують між собою за учнів.

Канада

Канада продемонструвала чудові результати під час оцінювання PISA у 2015 році, посівши третє місце з читання й опинившись у першій десятці з математики та природничих наук. За останніми рейтингами - в першій десятці

- Особливістю канадської освітньої системи є акцент на справедливості й уміння домагатися відмінних результатів від учнів з різних соціальних верств, зокрема мігрантів.
- Відмінності між успішністю багатих і бідних учнів у Канаді незначні. Це відповідає державній політиці, спрямованій на здоров'я і добробут усіх родин.
- Канадський підхід унікальний, бо тамтешня освітня система інтегрує у навчальну програму матеріали з різних культур. Тож учні змалку вчаться сприймати світ з різних перспектив. Учителі також допомагають виробити прихильне ставлення до розмаїття й коригують свою методику так, щоб успіху могли домогтися учні з різних соціальних і етнічних груп.
- Як і в більшості найефективніших освітніх систем, за даними PISA, учителів у Канаді ретельно відбирають. А кваліфіковані вчителі (які отримують вищу зарплату), як правило, допомагають учням досягнути кращих результатів.
- Канада вміє успішно інтегрувати велику кількість дітей-мігрантів у свої школи. У школах Канади вчиться багато дітей із сімей мігрантів — переважно вони досягають таких же успіхів, як решта. Канадська шкільна система взірцева з погляду інтеграції.